

банком України. Важливим напрямом подальших розвідок у цьому напрямі є вироблення механізму регулювання та розробка економічних нормативів за прикладом нормативів банківської діяльності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Базилевич В. Д. Розвиток фінансового ринку в сучасних умовах / В. Базилевич // Фінанси України. – 2009. – № 12. – С. 5–11.
2. Брусниковська К. Стан та перспективи розвитку кредитних спілок в Україні / К. Брусниковська // Науковий вісник Волинського національного університету. – 2008. – № 7. – С. 90–95.
3. Корнєєв В. В. Фінансові посередники як інститути розвитку: монографія / В. Корнєєв. – К.: Основа, 2007. – 192 с.
4. Нікіфоров П. О., Кравець В. І. Інституційні передумови розвитку структури фінансового ринку // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка: збірник наукових статей. Економіка. – Київ: КНУ, 2006. – № 90. – С. 9–12.
5. Степанова О. Місце і роль кредитних спілок на фінансовому ринку України // Вісник Бердянського університету менеджменту та права. – 2012. – № 2. – С. 135–139.
6. Терещенко Г. Перспективи розвитку кредитних спілок в Україні / Г. Терещенко // Фінанси України – 2009. – № 5. – С. 87–94.
7. Юркевич О. Місце та роль кредитних компаній на фінансовому ринку України / О. Юркевич // Фінанси України – 2009. – № 11. – С. 88–93.
8. Банківська статистика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://aub.org.ua/index.php> – назва з екрана.
9. Ринки кредитних спілок [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua/1059.html> – назва з екрана.

УДК 657.1

Матросова В.О.

кандидат економічних наук, доцент,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

Хижняк О.В.

магістрант,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ БЮДЖЕТНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА ОСНОВІ КОШТОРИСУ

ESTIMATE-BASED PROBLEMS OF FINANCING BUDGET INSTITUTIONS

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена проблемам фінансування бюджетних установ. Розглянуто сутність, джерела та принципи бюджетного фінансування, існуючі прогалини законодавчої бази. Надано пропозиції з удосконалення процесу фінансування бюджетних організацій.

Ключові слова: бюджетна установа, бюджетне фінансування, фінансове регулювання, принципи фінансування, кошторисне фінансування.

АННОТАЦИЯ

Статья посвящена проблемам финансирования бюджетных учреждений. Рассмотрена сущность, источники и принципы бюджетного финансирования, существующие недостатки законодательной базы. Предоставлены предложения усовершенствования процесса финансирования бюджетных организаций.

Ключевые слова: бюджетное учреждение, бюджетное финансирование, финансовое регулирование, принципы финансирования, сметное финансирование.

ANNOTATION

This article is devoted to the problems of funding of state institutions. The essence, sources and principles of funding, existing gaps in legislation. The proposals to improve the financing of budget organizations.

Key words: state institution, budget financing, financial regulation, principles of finance, budget allowances.

Постановка проблеми. В умовах трансформації економічної системи України актуальним напрямком наукових досліджень є розробка теоретичних аспектів фінансування бюджетних організацій. Однією з характерних особливостей бюджетних установ є те, що вони всі, як правило, фінансуються за рахунок коштів бюджету (державного чи місцевого). На сьогодні успішне функціонування бюджетних організацій надзвичайно важливе, адже вони створюються державою для задоволення соціальних, культурних та інших потреб населення, а також для інших цілей, спрямованих на досягнення суспільних благ. Успішна діяльність бюджетної установи залежить від рівня її фінансування. Обсяг фінансування в свою чергу залежить від відображеної у кошторисі сума коштів, які установа планує використати протягом бюджетного року.

Тому актуальним є визначення проблем фінансування на основі кошторису.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями бюджетного фінансування займається ряд авторів: П. Й. Атамас, В. М. Опарін, М. С. Зякун, В. М. Федосов, О. Д. Василик, Р. Т. Джога, В. Г. Дем'янишин, В. О. Матвеева, С. В. Свірко, І. Д. Фаріон та інші. Вітчизняними науковцями в економічній літературі бюджетне фінансування розглядається у широкому та вузькому розумінні. Широке трактування цього фінансування стосується визначення його місця та ролі у регулюванні соціально-економічних процесів. У вузькому значенні бюджетне фінансування розглядається з боку держави як форма бюджетного механізму, а з боку суб'єктів господарювання – як форма фінансового забезпечення.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження проблем фінансування бюджетних установ на основі кошторису. Відповідно до мети були поставлені такі завдання: розкрити основні шляхи фінансування бюджетної сфери, дати рекомендації з покращення процесу фінансування бюджетних організацій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з Бюджетним кодексом України [1] бюджетні установи – органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також організації, створені ними у встановленому порядку, що повністю утримуються за рахунок відповідно державного бюджету чи місцевого бюджету. Бюджетні установи є неприбутковими.

Загальні ознаки бюджетних організацій: являються юридичними особами публічного права з державною чи комунальною формою власності; кошторисна форма бюджетного фінансування; невиробничий характер діяльності; економічний результат діяльності – неприбутковий.

Варто відмітити, що основним джерелом коштів бюджетних установ є державний та місцевий бюджет. Процес виділення коштів на видатки на основі кошторису називається фінансуванням. У зв'язку з цим слід звернути увагу на сутність бюджетного фінансу-

вання. Дослідники у своїх працях по різному тракту-ють бачення його змісту.

У відповідності до статті 2 пункту 6 Бюджетно-го кодексу «бюджетне асигнування – повноваження розпорядника бюджетних коштів, надане відповідно до бюджетного призначення, на взяття бюджетного зобов’язання та здійснення платежів, яке має кількіс-ні, часові та цільові обмеження» [1].

Згідно Порядку реєстрації та обліку бюджетних зобов’язань розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів в органах Державної казначейської служби України, затвердженого На-казом Міністерства фінансів України від 02.03.2012 року за № 309 (зі змінами і доповненнями) «бюджетне фінансове зобов’язання – зобов’язання розпорядника бюджетних коштів (одержувача бюджетних коштів) сплатити кошти за будь-яке здійснене відповідно до бюджетного асигнування розміщення замовлення, укладення договору, придбання товару, послуги чи здійснення інших аналогічних операцій протягом бюджетного періоду, тобто – бюджетна кредиторська заборгованість та/або попередня оплата, яка передба-чена законодавством» [2].

П. Й. Атамас наголошує, що під поняттям «фінан-сування» розуміють забезпечення бюджетних установ грошовими коштами для здійснення їхньої статутної діяльності. Останнім часом коло джерел фінансування бюджетних установ значно розширилося; крім коштів державного та місцевих бюджетів, бюджетні устано-ви отримують грошові надходження у вигляді плати за надані послуги, гуманітарної допомоги, шефської (спонсорської) допомоги тощо. Джерела та адресність (призначення) фінансування мають для бюджетних установ досить важливе значення, оскільки визнача-ють не тільки напрямки подальшого витрачання ко-штів, а й принципи фінансування [3, с. 42].

В. Г. Дем’янишин вважає, що бюджетне фінансу-вання – це сукупність грошових відносин, пов’язаних з розподілом і використанням коштів централізо-ваного грошового фонду держави, які реалізуються шляхом безповоротного й безоплатного надання бю-джетних коштів юридичним і фізичним особам на проведення заходів, передбачених бюджетом [4, с. 46].

Основна суть бюджетного фінансування полягає у тому, що з його допомогою налагоджуються грошо-ві відносини, які виникають між державою, з одного боку, та суб’єктами господарювання усіх форм влас-ності – з іншого, з приводу спрямування грошових коштів на підвищення рівня життя, задоволення суспільних потреб і забезпечення виконання інших дер-жавних заходів. Своєчасність і повнота фінансування значною мірою залежать від рівня наповненості грошовими коштами бюджету.

Бюджетні установи фінансуються за рахунок того бюджету, в якому для них були передбачені необхідні асигнування. Бюджетне асигнування – по-вноваження розпорядника бюджетних коштів, нада-не відповідно до бюджетного призначення, на взяття бюджетного зобов’язання та здійснення платежів, яке має кількісні, часові та цільові обмеження [1].

Бюджетне фінансування базується і здійснюється на основі наукових принципів. У вітчизняній літе-ратурі наводиться різний перелік цих принципів як за змістом, так і за кількістю. Враховуючи сутність бю-джетного фінансування, його внутрішні якісні харак-теристики, можна стверджувати, що в основу проце-су фінансування бюджетних установ покладено такі основні принципи (табл. 1):

У теорії та практиці бюджетного фінансування важливе значення має правильний вибір й обгрунту-вання відповідних його форм. У науковій літературі зустрічаються різні підходи до вирішення цього пи-тання. Так, наприклад, О. Василик виділяє чотири

Таблиця 1

Принципи фінансування бюджетних установ

Принципи бюджетного фінансування	<i>Безповоротність</i> - бюджетні кошти, надані відповідним розпорядникам та отримувачам, використані на фінансування економіки, со-ціально-культурної сфери, соціального захисту населення, управління, оборони тощо не потре-бують повернення та прямого відшкодування
	<i>Безоплатність</i> - відсутність плати за виділені з бюджету кошти.
	<i>Плановість</i> - бюджетні кошти держави виді-ляються відповідно до закону про державний бюджет на плановий рік. Видатки місцевих бю-джетів фінансуються на основі рішень місцевих рад про відповідний бюджет.
	<i>Цільовий характер бюджетного фінансування</i> - бюджетні видатки здійснюються виключно за цільовим призначенням відповідно до фінан-сових актів держави та фінансових планів суб’єктів бюджетних відносин.
	<i>Ефективного і повного використання коштів</i> - характерний одержанням максимального результату при мінімальних витратах грошових коштів при повному їх використанні
	<i>Публічність й прозорість</i> - оприлюднення по-казників звітів про виконання фінансових пла-нів у частині використання бюджетних коштів їх розпорядниками та отримувачами, а також відкритому прийнятті відповідних рішень
	<i>Справедливість і неупередженість</i> - бюджетне фінансування здійснюється на засадах справед-ливого й неупередженого розподілу бюджетних ресурсів між усіма без виключення розпорядни-ками і отримувачами коштів
<i>Контрольованість</i> - використання всіх наявних видів, форм і методів бюджетного контролю стосовно кожного розпорядника й отримувача бюджетних коштів	

Джерело: розроблено авторами за даними [4, с. 37-38; 5, с. 192; 6, с. 101].

форми бюджетного фінансування, зокрема, кошто-рисне фінансування, державне фінансування інвес-тицій, надання дотацій, надання субвенцій і субси-дій; В. Загорський, О. Вовчак, І. Благун, І. Чуй – теж чотири але інші за змістом (проектне фінансування, бюджетні кредити, кошторисне фінансування, бю-джетні трансферти) ; Л. Сафонова, В. Опарін – бю-джетні інвестиції, бюджетні кредити, кошторисне фінансування, державні трансферти; О. Романенко – всім форм: кошторисне фінансування бюджетних програм – закладів, установ і організацій бюджетної сфери; трансфертів населенню; бюджетних кредитів юридичним особам; субвенцій і субсидій фізичним і юридичним особам; бюджетних інвестицій у статут-ні капітали діючих або новостворюваних юридичних осіб; бюджетних позик державним позабюджетним фондам; міжбюджетних трансфертів; кредитів іно-земним державам [4, с. 38].

В економічній літературі роль основної форми бю-джетного фінансування відводиться кошторисному, оскільки саме за його допомогою здійснюється пере-важна більшість видатків бюджетів, забезпечуєть-ся функціонування виробничої та соціальної інфра-структур, оборони й управління.

Кошторис – основний плановий фінансовий доку-мент, який визначає обсяг, цільове направлення і щоквартальний розподіл коштів, які направляються із бюджету на утримання установ [7, с. 59];

Розглядаючи поняття «кошторисне фінансуван-ня», більшість вітчизняних вчених трактують його з точки зору забезпечення витрат бюджетних установ за

рахунок коштів державного та місцевих бюджетів. На нашу думку, зазначений підхід недостатньо повно відображає сучасну практику функціонування зазначених закладів, оскільки, ринкові засади передбачають принципово інші, ніж раніше, підходи до організації фінансового забезпечення діяльності бюджетних установ, що характеризується поєднанням бюджетного фінансування з розвитком послуг і виконанням робіт за договорами з підприємствами та організаціями на платній основі.

На сучасному етапі бюджетний заклад є суб'єктом господарювання, якому надається право мобілізувати кошти шляхом надання платних послуг і здійснення іншої підприємницької діяльності, дозволеної діючим законодавством. Власні надходження, які отримує бюджетний заклад, включаються до спеціального фонду кошторису і використовуються на потреби за цільовим призначенням.

Основними джерелами позабюджетних коштів є кошти за надання платних (договірних) послуг та спонсорські кошти, які останнім часом набувають широкого використання. Однією із форм фінансування соціальних проектів та цільових програм бюджетних установ може бути фандрайзинг, що представляє собою спеціально організований процес збору коштів на реалізацію проектів неприбуткових організацій. Фінансування бюджетних установ на основі фандрайзингу здійснюється за допомогою наступних інструментів: гранту; безпроцентної поворотної фінансової допомоги (поворотного гранту); оплати послуг на договірній основі з приводу проведення семінарів, досліджень для неприбуткової організації фандрайзинговими компаніями.

Кошторисне фінансування передбачає виділення коштів з бюджету на основі кошторису за наступними принципами: плановість; цільовий характер виділення коштів; виділення коштів залежно від фактичних показників діяльності установи; підзвітність [6, с. 103].

Суть принципу плановості полягає в тому, що фінансування здійснюється у межах асигнувань на підставі устанавленого плану, плановим документом котрого є кошторис. Проте, дотримуючись даного принципу, потрібно розуміти, що бюджетне фінансування неможна відносити до заходів планового характеру, адже принцип виділення коштів залежно від фактичних показників діяльності установи означає, що фінансування бюджетної установи здійснюється на основі кошторису, але не автоматично за планом, а з урахуванням реальних потреб установи. Це запобігає завищенню планових розрахунків для отримання для отримання більших обсягів фінансування.

Принцип цільового характеру виділення коштів означає, що виділені кошти (крім деяких винятків) можуть бути спрямовані тільки на ті цілі, на які ці кошти були прописані у кошторисі. Також цільовий характер дає змогу організації, яка здійснює фінансування, контролювати раціональність та ефективність використання коштів.

Принцип підзвітності означає, що установи і організації, які фінансуються на основі кошторису, повинні подавати обов'язкову звітність фінансуючим організаціям про реальне використання отриманих бюджетних асигнувань.

Кошторисне фінансування, має свої переваги недоліки. Серед переваг можна зазначити те, що за допомогою даного методу забезпечується відповідність доходної та видаткової частини кошторису. Також кошторисне фінансування передбачає жорсткий та постійний фінансовий контроль за витрачанням грошових коштів.

Але не варто забувати, фінансування на основі кошторису має також і вагомий недоліки. Кошторис-

ний метод не має достатніх стимулів до раціонального й ефективного господарювання та не передбачає взаємозв'язку між рівнем фінансування бюджетної установи та результатами її діяльності. А отже фінансуються лише мережі бюджетних установ, а не надані ними послуги. В деяких випадках у межах бюджетної організації може застосовуватись і кошторисне фінансування, і комерційна діяльність, а отже дана установа являється суб'єктом господарювання. Організація має право надавати платні послуги та здійснювати іншу підприємницьку діяльність, яка дозволена діючим законодавством. Отримані кошти включаються до спеціального фонду кошторису і використовуються за цільовим призначенням.

Варто зауважити, що так як законодавством закріплено зв'язок джерел надходження коштів спеціального фонду з напрямками їх використання і заклад не може вільно, на власний розсуд розпоряджатися заробленими коштами, тобто фактично відсутня фінансова автономія бюджетних установ. В світі існує декілька моделей фінансової автономії суб'єктів господарювання, а саме: мінімальної автономії (суб'єкт господарювання повністю забезпечується майном та фінансовими ресурсами за рахунок державних коштів, відсутнє право власної ініціативи на отримання та використання додаткових фінансових ресурсів), часткової автономії (суб'єкт господарювання частково фінансується за рахунок державних коштів, має право власної ініціативи на отримання та використання додаткових фінансових ресурсів на власний розсуд) та повної автономії (для суб'єкта господарювання відсутня організаційно-майнова підпорядкованість, фінансове забезпечення діяльності здійснюється за рахунок власних, позикових та залучених коштів, що використовуються на власний розсуд) [8].

Друга форма бюджетного фінансування полягає у державному фінансуванні інвестицій, пов'язаному з виділенням бюджетних коштів для інвестиційної та інноваційної діяльності. Таке фінансування здійснюється відповідно до бюджетної класифікації видатків на основі об'єкти економічного і соціального розвитку держави. Бюджетні інвестиції можуть здійснюватися у вигляді фінансування державних капітальних вкладень, проектного фінансування конкретних інвестиційних проектів, придбання частки акцій чи прав участі в управлінні підприємством. У процесі ринкових перетворень та розвитку ця форма, на думку авторів, повинна використовуватися, у першу чергу, для структурної перебудови економіки, створення потужної матеріально-технічної бази для соціально-культурної сфери, оборони країни та управління.

Третьою формою бюджетного фінансування вважається надання державних трансфертів шляхом державного субсидювання (державні субсидії, державні субвенції, державні дотації) та державної допомоги населенню. Державні дотації – це форма бюджетного фінансування, що застосовується для виділення грошових коштів з державного та місцевих бюджетів планово-збитковим підприємствам і організаціям для збалансування їх фінансових планів. Дотації також можуть надаватися з вищого бюджету нижчим за відповідних умов (при перевищенні витрат над доходами) для забезпечення виконання ними своїх функцій без обмеження сфери використання коштів. Субвенція – це виділення коштів місцевим органам влади з боку держави. На відміну від дотацій, субвенція спрямовується на фінансування певних заходів, програм, проектів і за наявності частки власних джерел фінансування місцевих бюджетів. Вона підлягає поверненню у разі її нецільового використання. Субсидії – це невідплатні поточні виплати підприємствам, організаціям, які не передбачають компенсації у формі спе-

ціально обумовлених виплат або товарів і послуг в обмін на проведені платежі, а також видатки, пов'язані з відшкодуванням збитків державних підприємств.

Ефективність бюджетного фінансування у значній мірі залежить від вибору відповідних методів. Для здійснення бюджетного фінансування застосовуються два методи: метод єдиного казначейського рахунку та метод перерахування коштів бюджетів з поточних рахунків місцевих бюджетів на рахунки головних розпорядників бюджетних коштів. Метод єдиного казначейського рахунку використовується для фінансування заходів з державного бюджету України. Це система бюджетних рахунків органів Державного казначейства, відкритих в установах банків за відповідними балансовими рахунками, з яких органами Державного казначейства здійснюються платежі безпосередньо суб'єктам діяльності. Суть методу перерахування бюджетних коштів з поточних рахунків місцевих бюджетів на рахунки головних розпорядників бюджетних коштів полягає в тому, що відповідно до бюджетного розпису фінансові органи перераховують кошти бюджету головним розпорядникам у порядку фінансування, на їхні рахунки згідно з кошторисом.

Висновки з проведеного дослідження. Підсумовуючи вищевикладене, необхідно відзначити, що бюджетне фінансування відіграє важливу роль у соціально-економічному розвитку суспільства, адже соціально-культурні установи практично не мають додаткових надходжень грошових коштів для розвитку. Видатки з державного бюджету являються необхідними для існування бюджетних установ, тому ефективне функціонування таких організацій можливе лише за чітко налагодженого фінансового механізму.

На наш погляд, з метою підвищення ефективності функціонування закладів бюджетної сфери доцільно:

- перейти від моделі мінімальної автономії до моделі часткової автономії. Це дозволить бюджетним організаціям самостійно залучати додаткові грошові кошти, а також витратити їх на власні потреби, що може послугувати стимулом для розвитку;

- надати право бюджетним організаціям розміщувати тимчасово вільні кошти в комерційних банках, що стане додатковим джерелом доходів;

- встановити певний ліміт коштів, який можуть використовувати бюджетні установи на окремі види видатків;

- організувати дієвий контроль за дотриманням законодавства.

Динаміка реформаційних процесів у бюджетній сфері потребують активізації наукової діяльності й розробки нових пропозицій щодо вдосконалення та розвитку форм та методів бюджетного фінансування. Це і буде предметом наших наступних наукових досліджень.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бюджетний кодекс України [Електроний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
2. Порядок реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів в органах Державної казначейської служби України. Затверджений Наказом Міністерства фінансів України від 02.03.2012 року за № 309.
3. Атамас П. Й. Основи обліку в бюджетних установах. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 288 с.
4. Дем'янишин В. Бюджетне фінансування та його особливості в сучасних умовах / В. Дем'янишин // Світ фінансів. – 2007. – Випуск 2(11). – С. 34–48.
5. Л. Гуцайлюк. Облік фінансування бюджетних установ / Л. Гуцайлюк // Галицький економічний вісник. – 2010. – № 3(28). – С. 191–196 (інформаційно-аналітичне забезпечення підприємницької діяльності)
6. Н. М. Ткачук, О. В. Кравчук. Фінансування бюджетних установ: теоретична сутність, форми і методи. / Н. М. Ткачук, В. О. Кравчук // Наука й економіка. – 2010. – № 2(18). – 99–105.
7. Єпіфанов А. О. Бюджет України [Текст] : монографія : у 2 кн. / А. О. Єпіфанов, І. І. Д'яконова, І. В. Сало. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ». Книга друга : Виконання бюджету. – 2010. – 187 с.
8. Н. Г. Пігуль, О. В. Люта. Особливості реалізації фінансового механізму бюджетних установ [Електроний ресурс] : Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи НБУ». – Режим доступу : http://archive.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vamsu_econ/2010_2/Pig_Lut.htm - Назва з екрана.

УДК 336.71

Олексин А.Г.
*кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри грошового обігу і кредиту,
Буковинський державний фінансово економічний університет*

Дублей В.В.
*магістр банківської справи,
Буковинський державний фінансово економічний університет*

МАРКЕТИНГОВА ПОЛІТИКА БАНКІВ ЯК ОДИН ІЗ ЗАХОДІВ ПІДВИЩЕННЯ ЇХ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ

MARKETING POLICY OF BANKS AS THE ONE OF MEASURES OF INCREASE OF THEIR INVESTMENT ATTRACTIVENESS

АНОТАЦІЯ

У статті досліджено сутність та роль маркетингової політики банку у процесі здійснення ним інвестиційної діяльності. Обґрунтовано необхідність використання маркетингової складової у процесі формування конкурентних переваг банку.

Ключові слова: маркетингова політика у банку, банківська діяльність, конкурентоспроможність, інвестиційна діяльність банку, надійність банку, фінансова стійкість банку.

АННОТАЦІЯ

В статье исследованы суть и роль маркетинговой политики банка в процессе осуществления им инвестиционной деятель-

ности. Обоснованы необходимость использования маркетинговой составляющей в процессе формирования конкурентных преимуществ банка, финансовая стойкость банка.

Ключевые слова: маркетинговая политика в банке, банковская деятельность, конкурентоспособность, инвестиционная деятельность банка, надежность банка.

ANNOTATION

The essence and the role of marketing policy of bank in the process of realization it of investment activity is given in the article. The necessity of the use of marketing component in the process of forming of competitive advantages in the process of forming of competitive is grounded.